ચાંપરાજનાં નાટકનાં ગાયનો.

આર્ય બંધુઓને વાંચવા માટે

છપાવનાર,

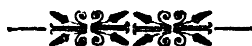
શા. કેશવલાલ જેચંદ.

અમદાવાદ "વિજય પ્રવર્તક" પ્રેસ.

કીંમત રૂ૦—૨—૦

चांपराजनां नाटकनां गायनो.

આર્ય બંધુઓને વાંચવા માટે

રચનાર,

પંડ્યા. ગંગારામ આત્મારામ.

છપાવનાર,

શા. કેશવલાલ જેચંદ.

અમદાવાદ

ધીકાંટે “ વિજય પ્રવર્ત્તક ” પ્રેસ.

સંવત ૧૯૪૮.—સને ૧૮૯૨.

કીંમત રૂ૦—૨—૦

ચાંપરાજના નવા નાટકના ગાયન.

સર્વેપાત્રો— નાન્દી.

તું અંતરજામી પ્રભુ આ, તું અંતરજામી.
જળ નીપાયા સ્થળ નિપાયા, સબ રંગ તૂંહી બનાયા;
તૂંહી તૂંહી શબ્દ રટૂં મુખ ગાજી, શશિ ઇંદુ શોભાયા. તું૦
હે દુઃખ ટાળક બાળક પ્રત્યે, (૨)દે અવગુણ વામી. પ્ર૦ તું૦
લોકો કાજે હરી મા'રાજે, ખેલ દિપે આજે;
શાંય આપીને લાંય ઓલવજે; દુઃખડા તું ભાજે. તું અં૦
વિઘ્ન નિવારણુ ધારણુ આપે,(૨) વિશ્વતણા સ્વામી. પ્રભુ તું.

——:o:——

સુનંદના—[સોનરાણીને વૃક્ષલતાઓ તરફ હાથ કરીને]

નવિન રાહ.

ચંબેલી ખીલી આ તેને ઉપમાં શું દઉં,
બટ-મોગરાની બલીહારિથી હારિ હારિ જાઉં;
ગુલાબી ગુલાબ ગૌર ગૂઢ પૂષ્પ આ,

કેતકી કેશવ કેવી, જુઇને બીલાં. ચંએલી૦

વળી સોનરાણી તરફ વિચાર કરીને કહેછે.

ગજલ.

(ઇંદ્રસભાના રાગની.)

શું સ્વરૂપ ! સુંદરીનું શૈવી શું, હશે?
ક્યાંતો રાણી રંભા, રતી રૂપ થૈ બસે?
ક્યાંતો રાણી ઇંદ્રકેરી પ્યારી અપ્સરા?
સોનાનું સ્વરૂપ સોના વર્ણવું કહાં.

ચાંપરાજ—

લાવણી.

(મુજ ઉપર ગુજરી—એ રાહ.)

મુજ પ્રિયા પ્રાણ આધાર, પરમ પ્રિય મારી;
હું ત્રણ દિવસે આંહી, આવિઓ વા'લી. મુજ૦
તેં કીધા ત્રણ અપવાસ, પતિવ્રત સાચું;
મને થજો બહુ ફિટકાર, મૂર્ખે મે ખાધું. મુજ૦
શું ગયો ભૂલી સૌ ભાન, રહીશ તું ભુખી;
મેં છચ્યું સારી પેઠ, રહી તું દુઃખી. મુજ૦
જોઇ પતિવ્રતા તો મુખ, ધણિનું ખાયે;
જો આવે ધણિને દુઃખ, તરત તે ધાયે. મુજ૦
પણ મારા જેવો ધણી, હોય બડ ભાગી;
તો કાંચન રૂપની મંહી, લોહ મેખ વાગી. મુજ૦

લાવણી.

(મુજે છોડ ચલા બનજારા—એ રાહ.)

હવે આવ્યા છ માસ જવાના, તું મનમાં દુઃખી થામાં.
પ્રીયા મનમાં. હવે૦તું૦
અકબર વર્તે ન્યાયની રીતે, વર્તે શુરવીર સાથ સુપ્રીતે;
તેથી જાણું ખચીતે વા'લા. તું૦ હવે૦
સુશિક્ષિત નારને શું કે'વું, દૈવી દુઃખ કાયાએ સે'વું।
પતિવ્રતા ન એકલી શ્યામા. તુ૦ હવે૦
ભડકું છાશ ન ખાતી વા'લી, મુળગી તું છે શરીરે કાલી;
તજી ગુલ્લાલિ થાય ફિકી ના. તુ૦ હવે૦

સોનરાણી—

રાગ વેલાવર.

(સહિઅર દુઃખ શું દાખવું એ રાહ.)

પ્રાણ પતી પ્યારા માહરા, જાઓ છોડી મને;
દર્શન વિના અહીં આપના, નહીં ખાવું ગમે. પ્રાણ૦
દિવસ વરષ સમ લાગતા, જાણે વસ્ત્ર સાપ;
ફીકું લાગે ભજ્યું આ સમે, જ્યારે દેખું આપ. પ્રાણ૦
જ્ઞાતા આપ બધી રીતે, જેવું લાગે ઠીક;
વર્તો હરિ શાંતિ કરે, આપો સુખડા અધિક. પ્રાણ૦
હરકત ન હોય આપને, તેડી જાવા સાથ;
તેડી જાઓ હું અબલા, વિનવી કહુંછું નાથ. પ્રાણ૦
હઠ કરવી જાણી જોઇને, એથી ઉલટું દુઃખ;

પ્યારા તમારા વિના મને, કહો શાથી સુખ, પ્રાણ૦
આવો છ માસ વિતે અહીં, થાય ઉપર દિન;
જીવ મારો રે'શે નહીં, એટલું કહું દીન. પ્રાણ૦

ચાંપરાજ:—

(જુઓ જુઓ વિપ્રે ભિડી હામ એ રાહ.)

શાને વદો કઠોર વચન; ક્ષત્રિ બચ્ચો તે કેમ શે'શેરે.
ક્ષત્રિ લેશે કેમ કલંક. ક્ષત્રિ૦
એતો હજી વાળે આડો અંક. ક્ષત્રિ૦
શું થયું સતિ સત્યાનાશ. ક્ષત્રિ૦
ત્યારે કેમ ન થાય ભૂનાશ. ક્ષત્રિ૦
હજી જીવે પ્રભુને પ્રતાપ. ક્ષત્રિ૦
શું વચન વદોછો આપ. ક્ષત્રિ૦
મારા ગૃહે પતિવ્રતા નાર. ક્ષત્રિ૦
જાઓ કરો તપાસ તે ઠાર. ક્ષત્રિ૦

શેરબેક— ગજલ.

(ઇંદ્રસભાના રાગની.)

બાદશાહ મેં કયા કહું ઓ બેઅદબ બુરા;
સકળ હમે બેઠ રહ્યાં ઉઠિયા શુરા. બાદશાહ.
પતિવ્રતા નારી ઉને ઘેરજો રહી;
રાખો એને હુદર મેં તો જાત હું તહીં. બાદશાહ.
ઝીણી જેને ખબર કાઢું હું બુંદી કોટા;

શુળીએ ચ'ઢાના પછી જો પડે ખોટા. બાદશાહ.
અગર જુટા મેં પડુતો શુળિએ ચ'ડું.
કોણ માઇ પુત એસા ઝડપિયું બીડું. બાદશાહ.

બીરબલ:—

(ગરહમને દીલ સનમકું દીયા, એ રાહ.)

હઠ કરી તું જા નહીં, એ ક્ષત્રિ કેરો તન;
પસ્તાવું પડે પછીથી, દિલ થશે પતન. હઠ૦
ક્ષત્રિ કેરી સ્ત્રીઓ ઘણી, હોય શુરવીર;
પતિવ્રતાનો ધર્મ પાળે, શુદ્ધ આ વચન. હઠ૦
શાહસ્ત્રવાર ના કહીને, રોકું છું તને;
સાહસ કર્મ તું કરેછે, સુખનો વિધન. હઠ૦
માન હજી મારૂં કંઈ નૃપ કને બચે.
એમ ના કરીશ તો તો, તું થશે પતન. હઠ૦

રાગ આશાગોડી.

સાહસ કીયા અવિચારી, ખુદા મેને સાહસ કીયા અવિચારી;
ક્ષત્રિ સાથે બાથ બીડી મેને, જેની પતિવ્રતા નારી. ખુદા.
માલન સરખી પ્રપંચ કરકે, ચ'ડ શકત ન અટારી. ખુદા.
મરણ મેરા ઢુંકડા આયા, અબી કરના કંઈ ધારી. ખુદા.
કેશી રીતશે ઓ પકડાયેં, અગર હુવે કયું જારી. ખુદા.

રાગ મિશ્રિત માઢ.

પગ ગયો તૂટી, મારો પગ ગયો તૂટી;
કપટ કેરી દોર બાંધી તે ગઇ છુટી. પગ

પ્રથમ ચોકીદાર એક સુરદાસજી;
પગ આવજે ડાંગ મને મારી જો છુટી. પગ૦
ભાઇ મને નથી તુજ દામ જોઇતા;
પૈસા લેતા થઇશ હુંતો પ્રાણ વિખુટી. પગ૦
કામ તારૂં કરજે ગમે તેમ તું કરી;
પ્રાણ મારો જાય જેમ ભાંગી આ ઘુંટી. પગ૦
જંતુ એક ઝીણું તદા સંચરે નહીં;
તો તું તેની કેવી રીતે લાજ લે લુંટી. પગ૦

શેરએક— (નાથ કેસે ગજકો બંધ છુડાયો, એ રાહ.)

પ્રભુ તોહે કામ કીયા બોત સારા, અતીશે જોથા દુઃખકા ભારા;
બોત બિક્ટ જો કામ લીયાથા, સફળ હુઆ જન્મારા. પ્રભુ૦
તેરી કૃપાસે પાર પડાહે, નમુ નમુ દિન દયાળા. પ્રભુ૦
સંબકા દેખત ઘાંસે જાકે, શુળીએ ચડાવું હાડા. પ્રભુ૦
ડંકા હોયગા રાજસભામે, ખેલ મચેગા ધાડા. પ્રભુ૦

ગજલ.

એકથી અનેક સુધી હું જામીનગાર;
ચૂક તેમાં જો પડેતો જાન હું દેનાર. એક૦
રજા દિયો સરકાર આહીં હું રહુ હજુર;
કપટ ઝપટ ભંગ થાય પ્રગટે શર નૂર. એક૦
આપો રજા રાયજી રાખીને હું વિસ્વાસ;
જરીક મોડું થાય એને અર્પેજાન દાસ. એક૦

(જમુના તટ બંસી બાજ રહી એ રાહ.)

શીદ મોકલતા, શીદ મોકલતા; ભાઈ પુત્ર તમે શીદ મોકલતા. ટેક
રસ્તે મુજને મોડુ થાય કાંઈ દિલમે ધરો ધિરતા, શીદ૦
જાન તમારે ખોવો પડશે શીદ તમે હઠ ધરતા. શીદ૦

ચાંપરાજ—(એદાદ મુજે યાદ હે વલ્લાહ તુમારી એ રાહ.)

ફીટકાર છે ફીટકાર તને નારીને ફીટકાર;
ધિઃક તારી જાતને શું કીધો વ્યભિચાર. ફીટ૦
પતિવ્રતાનું ડોળ ધાલે પતિની સાથ તું;
અંતે તને આવું સુઝયું ધિક છે અવતાર. ફીટ૦
કુળ લજાવ્યું મુળ લજાવ્યું ધણિ લજાવિયો;
પ્રાણ જશે માહરો આ તુજ કાજ નાર. ફીટ૦
નફ્ટ જરા નાવી શર્મ કર્મ શું કર્યું;
ધર્મ તજી મર્મ તારો ના ગણ્યો તે વાર. ફીટ૦
જોગી રાજા ભરથરી તે નારી કાજથી;
મર્ણુ રૂપ મારૂં થશે નીચ હાથ નાર. ફીટ૦
ફીટકાર છે ફીટકાર તને, ધિઃકાર છે, ધિઃકાર તને;
તારી જાતને, ધિઃકાર, તારી માતને ધિઃકાર!
અને ધિઃકાર તારી સાથ પરણનારને, ધિઃકાર ધિઃકાર ધિઃકાર.

સોનરાણી—

(જુઓ જુઓ વિપ્રે ભીડી હામ એ રાહ.)
આહી આવીને પ્રાણનાથ, મને તે ફિટકાર કીધોરે.
મેં શું કર્મ કીધું દિનાનાથ. મને૦

શું વ્યાભચારની વાત. મને૦
આ શું કહી ગયા પ્રાણુનાથ. મને૦
થયું જીવતર મારૂ ધુળ. મને૦
આ હું પતિવ્રતા નાર. મને૦
શું બોલ્યા કર્યો વ્યભિચાર. મને૦
ઝટ આવી ગયા ત્યાં કેમ. મને૦
નથી ઉભા રહ્યા પુછી ક્ષેમ. મને૦
નથી સાંભળી મારી વાત. મને૦
એકદમ ગયા પ્રાણુનાથ. મને૦

સોનરાણી— રાગ આશાગોડી.

સહાય થશો દીન બંધુ, કૃપાળુ સહાય થજો દીનબંધુ.
પતિવ્રત ધર્મ હું ચુકી નથી જો, કેમ કોપ્યો હશે સીંધું. કૃ૦
હું પર વાદળ કહાંથી આવ્યું, કલંક આ સંધું. કૃપાળુ૦
મુજપર રેમ કૃપાનિધિ આપો, કાપજો કષ્ટ હે સંધું. કૃપાળુ૦
સતિઓ કેરા સત સચવાવ્યા, તેમજ ઉગારજે વિભુ. કૃપાળુ૦
દ્રિય કરથી હું વંદન કરતી, આપ તું નેન હુ અંધું. કૃપાળુ૦

વિમળમતી— વસંતતિલકા વૃત્ત.

દો પ્રાણુનાથ તમ પ્રાણ સુમિત્ર કાજે;
એથી ભલું ન અહિઆ, મુજ અન્ય ભાસે.
દો આજના દિવસને બહુ ધન્યવાદ,
રે! હું મરીશ જુરીને! પણ, ધન્યવાદ.

પહાડશીંહ—છોડ તમે મનથિ શોક હું પ્રાણપ્રિયા,
એથી વધુ દુ:ખ દિલે મુજ થાય અહિઆં;
થાયે વિલંબ અહીંતો પછી રાય કોપે,
છેલ્લા પ્રણામ સઉને મુજ હર્ષ વ્યાપે.

ચાંપરાજ:— રાગ વેલાવર.

(વનચર વિરા વધામણિ એ રાહ.)

ધન્ય બંધુ મારા સત્ય તું, સત્ય તારી સુટેક;
કાર્ય કીધું ઠેઠજ સુધી, જાણી મિત્રની નેક. ધન્ય૦
ધિ:કાર મારી જાતને, થજો બહુ ફીટકાર,
વાર લગાડી આવતા, તૂટયો હોત કરાર.
હત્યા મુજ શીર લાગતે, મરતે મારો સુમિત્ર;
કોણરે વિરલ એવો આ સમે, હોય શુદ્ધ પવિત્ર. ધન્ય.
તારા સમો નહીં મુજને, મળશે સન્મિત્ર;
જય જય થાઓ સદા તને જેની પ્રિતિ પવિત્ર. ધન્ય.

પાહાડસીંહ:— શિખરિણી વૃત.

પ્રભુ આણ્યો તેં હ્યાં, સજન મુજ સ્નેહી મરીજવા;
કિધું એતે તેં શું, કયમ ન મુજને દે તું મરવા.
નહીં જોવાવાનું, મરણ મુજ સ્નેહીજન તણું;
મરી જાતા એના, જગત મહિં હું રે'વું ધુળ ગણું.

સોનરાણી:— લાવણી.

(રાગ પ્રેમાનંદના વણજારાનો.)

હું લખું પિતાજી વાત, જે દુ:ખ કા'ણીરે;

તે શુણજો મારા તાત; હ્રદયે ધીર આણીરે.
હું છું પતિવૃતા નાર; જે દુઃખ કા'ણીરે.
તે હાલ ઠરી વ્યભિચારી; હ્રદે ધીર આણીરે.
ગઇ રાતે આવ્યા નાથ; જે દુઃખ કા'ણીરે.
તેણે ધિઃકારી મારી જાત; હ્રદે ધીર આણીરે.
આ સાંભળી મુજને કપાલ; જે દુઃખ કા'ણીરે.
પ્રગટી ચરણથી ઝાળ; હ્રદે ધીર આણીરે.
હું જાઉ દિલ્લી તે કાજ; જે દુઃખ કા'ણીરે.
ત્યાં કેવી હકિગત આજ; હ્રદે ધીર આણીરે.
આ રૈયત સોંપું હાલ, જે દુઃખ કા'ણીરે.
કરજો તેની સંભાળ; હ્રદે ધીર આણીરે.
રાજ ચલાવજો શુભપેર; જે દુઃખ કા'ણીરે.
હું દીલ્લી થઈશ જાહેર; હ્રદે ધીર આણીરે.
જો પ્રાણપતિ તજે પ્રાણ, જે દુઃખ કા'ણીરે.
તો હુંયે મરીશ નિરવાણ; હ્રદે ધીર આણીરે.
આ'વું આવ્યું શીર કલંક, જે દુઃખ કા'ણીરે.
લાજ મુકી જાઉં નિશંક; હ્રદે ધીર આણીરે.
તમને મળી ન તેની માફ; જે દુઃખ કા'ણીરે.
માગે વિનતી કરીને સાફ; હ્રદે ધીર આણીરે.

છોટીયાં—રાગ સુભગા.

ન દો, ન દો, ન આળ દો ન બિગર બિચારકે.
કીસીકે શીરપે આળ દો ન બિગર બિચારકે. ટેક.

ફીરતી ફીરતી સબ છાંયરી.
બ્હાંહ દુનિયા મેહ જણાય; ન દો૦ (૨) ફીશી. (૨)
ધુળ હુયે જુદી કાંચનસે,
દુરિજન દુષ્ટ કલાય. ન દો૦ (૨) ફીશી. (૨)
દંપતિ કેરા સુખદ પ્રેમકી;
ઓત અજબ હે બાત. ન દો૦ (૨) ફીશી. (૨)
લંપટ યુસમે મેખ રખેગા;
મરેગા ફીર એકે થાત. ન દો૦ (૨) ફીશી. (૨)

છોટીયાં—

(જનુની જીવોરે ગોપીચંદની એ રાહ.)
વિતક વિત્યા મુજને ઘણા, થઈ ગુણકા નારજી;
હવેરે ગુણકા હું નથી, મારો હાડો ભરતારજી,
શાહ શુણો દીલ્લી પતી.

બીરબલ—

ધન્ય ખુદાબીંદ ઉસકુ, ધન્ય ક્ષત્રાણી જાતજી;
સંસય મનમે નહિ કીયા, આઈ કે'ને બાતજી.
સાચી બાત દિલ્હી પતી.

સોનરાણી—

નથીરે મારૂં મોડુ જોયું; એતો સાચી પિતા વાતજી;
હડમાં મેં સાર બધો લીધો, જુઠું એનું વતાંતજી.
પિતા શુણો દિલ્હી પતી.

(શ્રી જગતપતીની રાહ.)

જ્યારથી મુજ પતી, આવ્યા અધીપતી,
ઉદા–સિની હું તહીંઆં ત્યારથી સતી. ટેક.
ખાન પાન કરવું હરવું ગમતું મૂજને નહીં;
ધ્યાન ધરી શેવામાં પતિનું રે'તી સતિ હું તહી. જ્યાર૦
આવો હાડા ઝાઝી કીધી બોલથકો ફીટકાર;
વાત ન સૂણી મારી કશીએ બહું કીધો ધીકાર. જ્યાર૦
વીજળી ચમકી ઝબકી ચાલ્યા જયમ આકાશે થાય;
"તારે કાજે શીર જવાનું" ધિકરે સતિ વૃથાય. જ્યાર૦
મેં પુછ્યુ રે શાને માટે પ્રત્યુતર ત્યાં નહીં;
આવ્યા આવ્યા ચાલ્યા ચાલ્યા આવી વાતો થઇ. જ્યાર૦

સોનરાણી— માલિનીવૃત.

નહિ નહિ નહિ મારૂં, મૂખ શા'ને બતાવું,
રિતિ રિતિ રિતિ આછે, ક્ષત્રિની તે જણાવું;
નથિ નથિજ હવે લ્યાં, જાણજો હું ગુણીકા,
વધુ વધુ વદુ હું શું આપની પાસ પીતા.

ચાંપરાજ:—

જનક જનક એછે, આપણો જાણજે તું,
નથિ નથિ નથિ કાંઇ, મૂખ દેખાડરે તું;
નિજ જનક કને તો છોકરાઓ રમે છે,
મુખ મુખ બતલાવે એ પિતા આ સમે છે.

———:o:———

ખુરા કામ જ્યાં તેને કીયા હે,
મગર દયા દીલમેં લાતું; શેરએક શુણીએ.
શૂળી તુજકું અબી મીલેગી,
મસુર ઓ હાથ ઉઠાવું; શેરએક શુણીએ.
તેને ખોટા જાન ગુમાવા;
કપટ કીયા દુઃખકારી. શેરએક શુણીએ.
સત્યકા સરવે જય હોતા;
પસ્તાતા હે દુરાચારી. શેરએક શુણીએ.
તેરી શૂળીમેં માફ્જ કરતા;
તુજ જેશા નહીં થાતા; શેરએક શુણીએ.
માલન પુઇજો ભઇ મેરી;
ઉસકુ હો સુખ શાતા. શેરએક શુણીએ.

પ્રીયા તારા ઉપર જુલમ ગુજાર્યો ભારી;
કામ કરી અવિચારી. પ્રીયા.
મને લોકો દેશે ફીટકારો, મારો અફળ ગયો જન્મારો;
હવે તે શુરે કરૂં કીરતારીરે. પ્રીયા.
માફ તું મુજને કરજે, કાંઇ રે'મ મારાપર ધરજે;
હવે પસ્તાતો હું અવિચારીરે. પ્રીયા.

——:*:——

સમાપ્ત વચન.

ખેલ થયો આ પુરો, સજજન સહુ સૌ ખેલ થયો આ પુરો;

સત્ય સતિનું કયમ સચવાયું, કયમરે બચ્યા તે દુઃખની;
કપટીને પસ્તાવો કેવો, ભજવીને કહ્યું મુખથી; ખેલ૦
ચાંપરાજને શુરો સજ્જન (૨)
દંપતી સર્વે સ્નેહી થાજો, બનજો સદા એક દિલ;
મિત્રની રીતી વર્ણી બતાવી, એવા થજો એક લીન; ખેલ૦
ફરી ફરી આપ પધારો. સજ્જન. (૨)

